

**Faunistische aantekeningen, 3¹⁾
Hoe moet onze grote Arion heten?**

door

C O. VAN REGTEREN ALTENA

(Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden)

De vraag of de grote noordwesteuropese *Arions* tot een of meer soorten behoren is in de loop der tijden verschillend beantwoord en ook wel het onderwerp van controversen geweest. Ik wil de geschiedenis van deze opvattingen hier niet weer beschrijven, omdat dit kortgeleden op voortreffelijke wijze door BOETTGER (1949) gedaan is. Het thans best gefundeerde en door verscheidene auteurs aangevaarde standpunt is, dat er in Noordwest-Europa twee soorten grote *Arions* (*Arion* Fér., s. str.) voorkomen, die zich onderscheiden in details van de vorm der voortplantingsorganen, in het verloop der copulatie en in variabiliteit. De namen van deze twee soorten moeten luiden *Arion ater* (L.) en *Arion rufus* (L.).

LINNAEUS onderscheidde in de tiende editie van zijn *Systema Naturae* *Limax ater* en *Limax rufus*²⁾ uitsluitend op uiterlijke kenmerken. Het is echter gebleken, dat deze onvoldoende zijn, daar bijvoorbeeld de soort, die wij nu *Arion rufus* noemen ook in een zwarte vorm kan voorkomen, die slechts op grond van anatomisch onderzoek of door waarneming van de copulatie van *Arion ater* kan worden onderscheiden. Wij gebruiken dus de namen *Arion ater* en *Arion rufus* in de engere zin, die POLLONERA (1889) er aan gaf, toen hij de twee soorten voor het eerst op anatomische gronden onder-

¹⁾ No. 2, zie: *Basteria*, vol. 12, p. 33 (1948).

²⁾ *ater*: zwart; *rufus*: rood.

scheidde, waarbij hij reeds aantekende dat *Arion rufus* ook zwart kan zijn. POLLONERA's conclusie is later bevestigd door GERHARDT (1940), die waarnam dat de copulatie bij bepaalde Engelse dieren anders verliep dan bij Duitse. Dit fysiologische verschil bleek met de door POLLONERA beschreven anatomische verschillen gecorreleerd te zijn. Beide soorten komen in Engeland voor en QUICK (1947) heeft de anatomische kenmerken nog eens uitvoerig beschreven.

Aan de hand van de literatuur en van enkele door de heer QUICK aan mij geleende Engelse exemplaren van de twee soorten heb ik het Nederlandse materiaal in de Musea van Amsterdam en Leiden opnieuw gedetermineerd. Bovendien stelde Mr D. ATEN mij in de gelegenheid door hem verzamelde *Arions* te onderzoeken. Daar de anatomische verschillen subtiel zijn, kunnen slechts goed geconserveerde volwassen exemplaren met zekerheid gedetermineerd worden. Het bleek dat alle determineerbare Nederlandse exemplaren tot *Arion rufus* behoorden. Het voorkomen van deze soort werd vastgesteld in de volgende gemeenten:

Friesland: Terschelling. - Drente: Dwingelo, Ruinen. - Noord-Holland: Texel, Zijpe, Alkmaar, Wijdewormer, Assendelft en West-zaan, Bloemendaal, Kortenhoef, Bussum. - Zuid-Holland: Leiden, Woubrugge, Koudekerk, Voorburg, 's-Gravenhage, Rijswijk, Delft, Rhoon, Goedereede. - Zeeland: Domburg, Oostkapelle, Cadzand. - Utrecht: Loenen, Zeist, Doorn. - Gelderland: Putten, Apeldoorn, Rheden, Bergh, Tiel. - Limburg: Halen, Tegelen, Linne, Elsloo, Maas-tricht, Gronsveld, Eijsden, Schin op Geul, Kerkrade, Wittem.

Uit Nederland heb ik slechts één exemplaar gezien, door de heer ATEN langs het Buiten-Spaarne niet ver van Spaarndam gevonden, waarbij men kon twijfelen of het misschien tot *Arion ater* gerekend moest worden. Alles wijst er dus op dat in ons land slechts één van beide soorten voorkomt, en wel *Arion rufus*.

Het is te wensen dat deze conclusie nog eens bevestigd zal worden door waarnemingen van de copulatie van grote *Arions* in verschillende delen van ons land. De paring vindt in de zomer en het vroege najaar plaats, meestal in de schemering. De kans op waarneming van parende *Arions* is vooral groot, wanneer bij warm weer na enige dagen van droogte regen valt. Wanneer leden van de Nederlandse Malacologische Vereniging al of niet toevallig in de gelegenheid zijn zo'n paring waar te nemen, zouden zij mij met een korte beschrijving van hun waarnemingen ten zeerste kunnen verplichten. Vooral de duur van het proces en het beeld dat de copulerende dieren opleveren (schetsje!) is voor de soortsonderscheiding van belang. Opzenden van de waargenomen dieren, levend, of wel na strekking in water geconserveerd in alcohol 70%, verhoogt de waarde van zulke waarnemingen aanmerkelijk.

Als aardige bijzonderheid vermeld ik nog dat op 8 Februari 1837 door de natuurphilosophische faculteit van de Leidse Universiteit een antwoord op een prijsvraag werd bekroond, waarin door M. C. VERLOREN op voortreffelijke wijze zowel de genitaalorganen als de copulatie van „*Limax rufus*” zijn afgebeeld, ongetwijfeld naar Nederlandse exemplaren.

Wat tot dusver van de verspreiding van de twee grote noordwest-europese *Arion*-soorten bekend is geworden is niet met de opvatting dat in ons land slechts *Arion rufus* voorkomt in strijd. *Arion ater* kent men uit Noorwegen, Zweden, Denemarken, van één plaats uit Holstein (de enige vindplaats, die BOETTGER van deze soort in Duitsland heeft kunnen ontdekken), uit Schotland, Wales en Engeland, zuidelijk tot in Devon. Het verspreidingsgebied van deze soort ligt dus in Noordwest-Europa en ons land ligt buiten de Zuidoost-grens van dit gebied. *Arion rufus* daarentegen is de soort van Midden-Europa, die naar het Westen en Noorden tot in Frankrijk, Ierland, Engeland, Wales en geheel Denemarken voorkomt; Nederland past volkomen natuurlijk in dit aaneengesloten verspreidingsgebied.

LITERATUUR

- BOETTGER, C. R., 1949. Zur Kenntnis der grossen Wegschnecken (*Arion* s. str.) Deutschlands. Arch. Moll., vol. 78, pp. 169-186, 2 figs.
- GERHARDT, U., 1940. Neue biologische Nacktschneckenstudien. Zeitschr. Morph. Oek. Tiere, vol. 36, pp. 557-580, 8 figs.
- POLLONERA, C., 1889. Nuove contribuzioni allo studio degli *Arion* europei. Atti R. Ac. Sc. Torino, vol. 24, pp. 623-640, pl. 9.
- QUICK, H. E., 1947. *Arion ater* (L.) and *A. rufus* (L.) in Britain and their specific differences. Journ. of Conch., vol. 22, pp. 249-261, 23 figs.
- VERLOREN, M. C., 1837. Responsio ad quaestionem zoologicam: Organorum generationis structura in iis Molluscis, quae Gasteropoda-pneumonica a Cuvierio dicta sunt, additis iconibus, explicetur, etc. 64 pp., 7 tab.

SUMMARY

Specimens of *Arion* s. str. from a great number of localities in the Netherlands were dissected in order to know whether they belonged to *Arion ater* (L.) or *Arion rufus* (L.) As far as they were mature and well enough preserved for us to be sure of the identification they appeared to belong without exception to *Arion rufus* (L.). This is, therefore, probably the only species of *Arion* s. str. occurring in the Netherlands.